Azadi Ka Amrit Mahotsav

GURU DEEKSHAA IAS

सम्पूर्ण - संक्षिप्त - समर्थ

CURRENT AFFAIRS गुरू

UPSC/MPSC मराठी माध्यमात तयारी करणारे विद्यार्थी यांच्या साठी

20TH AUGUST 2022

FOR DAILY FREE CURRENT AFFAIRS
Follow Our Youtube Channel

Guru Deekshaa Marathi

INDEX

DAILY CURRENT AFFAIRS NOTES

20th August 2022

1. - UNCLOS बद्दल: 3
(i) बद्दल: 3
(ii) या अधिवेशनामुळे तीन नवीन आंतरराष्ट्रीय संस्थांची निर्मिती झाली आहे: 3
(iii) हिंद महासागर क्षेत्रात (IOR) सुरक्षा आणि सागरी हितसंबंधांचे रक्षण करण्यासाठी भारताचे प्रयत्न: 3

2. – चलनविषयक धोरण समितीचे तपशील: 4
(i) बद्दल: 4
(ii) कार्ये: 4
(iii) MPC ची रचना: 4
(iv) सदस्यांची निवड आणि अटी: 4
(v) निर्णय कसे घेतले जातात? 4
(vi) RBI चे आर्थिक धोरण काय आहे? 5
(vii) चलनविषयक धोरण कोणती उद्दिष्टे साध्य करू इच्छिते? 5
(viii) चलनविषयक धोरणाची साधने कशी व्यवस्थापित केली जातात? 5

3. - भारतरत्न बद्दल: 6
(i) बद्दल: 6
(ii) इतर महत्त्वाची माहिती: 6
(iii) निष्कर्ष: 6

4. - मुक्त व्यापार करारांचे तपशील: 7
(i) बद्दल: 7
(ii) भारत आणि एफटीए: 7
(iii) इतर माहिती: 7
(iv) आशिया-पॅसिफिक व्यापार करार (APTA) 7

(v) भारताच्या परकीय व्यापार धोरणातील समस्या: ... 7

संपादकीय विश्लेषण ... 9

1. भारतात एड्स नियंत्रण: ... 9

(i) पार्श्वभूमी: ... 9

(ii) भारतातील एड्सची स्थिती: ... 9

(iii) सरकारी उपक्रम: ... 9

(iv) जागतिक एड्स प्रतिसादात भारताचा सहभाग: ... 10

(v) अँटीरेट्रोव्हायरल थेरपी माहिती: ... 10

(vi) पुढे कसे: ... 11

2. भारत बांगलादेश संबंध: ... 12

(i) भारत-बांगलादेश संबंध: ... 12

(ii) आर्थिक संबंध: ... 12

(iii) कनेक्टिव्हिटी: ... 12

(iv) नद्यांच्या संदर्भात सहकार्य: ... 12

(v) संरक्षण क्षेत्रात सहकार्य: ... 12

(vi) वैद्यकीय उद्योग संबंध: ... 12

(vii) बहुपक्षीय व्यासपीठांमध्ये सहकार्य: ... 12

(viii) नवीन घडामोडी: ... 13

(ix) आव्हाने: ... 13

(x) इतर समस्या: ... 13

(xi) पुढे जात आहे: ... 14

1. - UNCLOS बद्दल:

GS II

विषय→आंतरराष्ट्रीय संबंध

बद्दल:

- दत्तक घेणे आणि स्वाक्षरी 1982 मध्ये झाली.
- ते 1994 साली प्रभावी झाले.
- उंच समुद्र, महाद्वीपीय शेल्फ, मत्स्यपालन आणि उंच समुद्रांवरील सजीव संसाधनांचे जतन या विषयांवर एप्रिल 1958 मधील चार जिनिव्हा अधिवेशने याद्वारे रद्द करण्यात आली.
- आता, सर्व सागरी आणि सागरी-संबंधित क्रियाकलाप अधिवेशनाद्वारे नियंत्रित केले जातात.
- अंतर्गत जल, प्रादेशिक समुद्र, संलग्न क्षेत्र, विशेष आर्थिक क्षेत्र (EEZ) आणि उच्च समुद्र हे त्याचे पाच मुख्य क्षेत्र आहेत. समुद्राचा कायदा हे या नियमनाचे दुसरे नाव आहे.
- UNCLOS हा एकमेव आंतरराष्ट्रीय करार आहे जो सागरी क्षेत्रावरील राज्य सार्वभौमत्वाचा पाया घालतो. हे विशिष्ट सागरी क्षेत्रांवर विविध कायदेशीर स्थिती प्रदान करते.

या अधिवेशनामुळे तीन नवीन आंतरराष्ट्रीय संस्थांची निर्मिती झाली आहे:

- आंतरराष्ट्रीय न्यायालय
- आंतरराष्ट्रीय समुद्रतळ प्राधिकरण
- महाद्वीपीय शेल्फच्या सीमांवर आयोग

हिंद महासागर क्षेत्रात (IOR) सुरक्षा आणि सागरी हितसंबंधांचे रक्षण करण्यासाठी भारताचे प्रयत्न:

- भारताने खुल्या नेव्हिगेशन आणि ओव्हरफ्लाइट तसेच आंतरराष्ट्रीय कायद्याच्या तत्त्वांवर आधारित अनिर्बंध व्यापाराला प्रोत्साहन दिले, विशेषत: UNCLOS 1982 द्वारे दर्शविल्याप्रमाणे.
- UNCLOS चा राज्य पक्ष म्हणून, भारताने UNCLOS साठी सर्वोच्च आदराचे समर्थन केले, ज्याने समुद्र आणि महासागरांवर नियंत्रण ठेवणारी आंतरराष्ट्रीय कायदेशीर चौकट स्थापित केली.
- प्रत्येकासाठी प्रादेशिक सुरक्षा आणि आर्थिक समृद्धीसाठी, भारत सरकारने आपल्या शेजारी (SAGAR) सह सागरी सहकार्य वाढवले आहे.
- सागरी क्षेत्र जागरूकता वाढवण्यासाठी, सागरी सुरक्षा वाढवण्यासाठी आणि कोणत्याही आपत्कालीन परिस्थितीसाठी सज्ज राहण्यासाठी नौदल जहाजे आणि विमानांच्या "मिशन आधारित तैनाती" यासह उपाययोजना करण्यात आल्या आहेत.

- *स्रोत→ हिंदू*

2. – चलनविषयक धोरण समितीचे तपशील:

GS III

विषय→भारतीय अर्थव्यवस्था

बद्दल:

- सरकारने नियुक्त केलेल्या चलनविषयक धोरण समिती (MPC), जी आरबीआयचा प्रभारी आहे, रेपो रेट, रिव्हर्स रेपो रेट, बँक रेट आणि कॅश रिझर्व्ह रेशो (CRR) यासारख्या साधनांचा वापर करून चलनविषयक धोरण तयार करण्याचे काम सोपवले आहे.
- हे भारताच्या केंद्र सरकारने 1934 मध्ये सुधारित केलेल्या RBI कायद्याच्या कलम 45ZB चे पालन करून तयार केले होते.

कार्ये:

- MSF, रेपो रेट, रिव्हर्स रेपो रेट आणि लिक्विडिटी ऍडजस्टमेंट सुविधा यासह विविध पॉलिसी दर निवडण्यासाठी MPC जबाबदार आहे.

MPC ची रचना:

- या समितीत सहा जणांचा समावेश असेल. सरकार सहापैकी तीन उमेदवार उभे करेल. MPC ला कोणतेही सरकारी प्रतिनिधी नियुक्त केले जाणार नाहीत.
- इतर तीन सदस्य आरबीआयचे असतील आणि गव्हर्नर पदसिद्ध अध्यक्ष म्हणून काम करतील. केंद्रीय बँकेचे कार्यकारी संचालक आणि चलनविषयक धोरणाचे प्रभारी RBI चे डेप्युटी गव्हर्नर हे दोघेही सदस्य असतील.

सदस्यांची निवड आणि अटी:

- निवड: कॅबिनेट सचिव, आरबीआय गव्हर्नर, आर्थिक व्यवहार सचिव आणि अर्थशास्त्र, बँकिंग, वित्त आणि चलनविषयक धोरण या क्षेत्रातील तीन तज्ञ शोध-सह-निवड समिती बनवतील जी एमपीसीसाठी सरकारचे नामनिर्देशित करतील. .
- MPC सदस्यांची नियुक्ती चार वर्षांसाठी केली जाते आणि ते पुनर्नियुक्तीसाठी पात्र नाहीत.

निर्णय कसे घेतले जातात?

- प्रत्येक सदस्याला एक मत देऊन, बहुमताने निर्णय घेतले जातात.
- भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे गव्हर्नर समितीचे अध्यक्ष म्हणून काम पाहतील. टाय झाल्यास, राज्यपालांना निर्णायक मत असेल; तथापि, इतर पॅनेलच्या सदस्यांनी घेतलेले निर्णय रद्द करण्याचा अधिकार त्याला किंवा तिला नसेल.

RBI चे आर्थिक धोरण काय आहे?

- रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (RBI) चे "मॉनेटरी पॉलिसी" हे GDP वाढवण्यासाठी आणि महागाई कमी करण्यासाठी तिच्या नियंत्रणात असलेल्या आर्थिक संसाधनांचा कसा वापर करते याचा संदर्भ देते.
- 1934 चा रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया कायदा RBI ला चलनविषयक धोरण ठरवण्याचा अधिकार देतो.

चलनविषयक धोरण कोणती उद्दिष्टे साध्य करू इच्छिते?

- चक्रवर्ती समितीच्या शिफारशींच्या अनुषंगाने, भारताच्या आर्थिक धोरणाने नवीन वित्तीय संस्थांच्या निर्मितीला तसेच आर्थिक विकास, समानता आणि सामाजिक न्याय यांना समर्थन दिले पाहिजे.
- GDP विकासाचा वेग वाढवण्याचे भारत सरकारचे उद्दिष्ट असताना, RBI तरीही महागाईचा दर सुसह्य पातळीवर ठेवण्याचे काम करत आहे.
- देशाची मुख्य उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी आणि चलनवाढीचे लक्ष्य गाठण्यात मदत करण्यासाठी, चलनविषयक धोरण समिती इष्टतम धोरण व्याज दर निवडते.

चलनविषयक धोरणाची साधने कशी व्यवस्थापित केली जातात?

- चलनविषयक धोरण साधने दोन श्रेणींमध्ये मोडतात: गुणात्मक साधने आणि परिमाणवाचक साधने.
- परिमाणवाचक साधनांच्या यादीमध्ये ओपन मार्केट ऑपरेशन्स, बँक रेट, रेपो रेट, रिव्हर्स रेपो रेट, कॅश रिझर्व्ह रेशो, स्टॅच्युटरी लिक्विडिटी रेशो, मार्जिनल स्टँडिंग फॅसिलिटी आणि लिक्विडिटी ॲडजस्टमेंट फॅसिलिटी (LAF) यांचा समावेश होतो.
- गुणात्मक साधनांच्या उदाहरणांमध्ये नैतिक अनुनय, थेट कृती आणि नफ्यामधील बदल यांचा समावेश होतो.

- *स्रोत-> इंडियन एक्सप्रेस*

3. - भारतरत्न बद्दल:

GS II

विषय→घटनात्मक तरतुदी

बद्दल:

- भारतरत्न, भारताचा सर्वोच्च नागरी सन्मान, 1954 मध्ये स्थापित करण्यात आला.
- एखाद्या व्यक्तीची वंश, व्यवसाय, पद किंवा लैंगिक अभिमुखता याची पर्वा न करता मानवी प्रयत्नांच्या कोणत्याही क्षेत्रातील असाधारण सेवेबद्दल कौतुक म्हणून ते दिले जाते.
- पंतप्रधानांच्या प्रस्तावावर, भारताचे राष्ट्रपती दरवर्षी तीनपेक्षा जास्त भारतरत्न पुरस्कार देऊ शकत नाहीत.
- पुरस्कार विजेत्याला राष्ट्रपतींनी स्वाक्षरी केलेले पदक आणि सनद (प्रमाणपत्र) दिले जाते. पुरस्काराचे कोणतेही आर्थिक मूल्य नाही.
- भारतीय राज्यघटनेच्या कलम 18(1) मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे विजेत्यांना त्यांच्या नावाचा उपसर्ग भारतरत्नासोबत लावण्याची किंवा भारतरत्नने समाप्त करण्याची परवानगी नाही.
- भारतरत्न देण्यासाठी भारतीय नागरिक असण्याची गरज नाही.
- हा प्रतिष्ठित सन्मान मदर तेरेसा यांना 1980 मध्ये देण्यात आला, ज्यांना ॲग्नेस गोन्क्झा बोजाक्शिउ या नावाने ओळखले जाते, एक नैसर्गिक भारतीय नागरिक आहे. 1987 मध्ये गैर-भारतीय नेल्सन मंडेला आणि खान अब्दुल गफ्फार खान यांनी देखील हा सन्मान मिळवला. (1990).

इतर महत्त्वाची माहिती:

- उलट्या बाजूस सूर्याचे चित्र असलेले वर्तुळाकार सुवर्णपदक प्रथम पुरस्कार (35 मिमी व्यासाचे) म्हणून काम केले.
- फुलाच्या वर, देवनागरी लिपीत "भारतरत्न" शब्द कोरलेले होते.
- प्लॅटिनमच्या राष्ट्रीय चिन्हाच्या मागील बाजूस देवनागरी लिपीत "सत्यमेव जयते" हे भारताचे राष्ट्रीय बोधवाक्य कोरलेले आहे.
- कोलकाता येथील अलीपूर मिंट भारतरत्न पदके तसेच पद्मविभूषण, पद्मभूषण, पद्मश्री आणि परम वीर चक्र यासह इतर प्रतिष्ठित सन्मानांचे उत्पादन करते.

निष्कर्ष:

- वंश, व्यवसाय, पद किंवा लिंग याची पर्वा न करता "उच्च दर्जाच्या अनुकरणीय सेवेच्या/कार्यक्षमतेचे कौतुक म्हणून" भारतरत्न दिला जातो. 1954 च्या नियमांनुसार, हे पदक केवळ कला, साहित्य, विज्ञान आणि सार्वजनिक सेवा या श्रेणींमध्ये दिले जाऊ शकते. डिसेंबर 2011 मध्ये मार्गदर्शक तत्त्वांमध्ये "मानवी प्रयत्नांचे कोणतेही क्षेत्र" समाविष्ट करण्यासाठी सुधारणा करण्यात आली. मरणोत्तर सन्मानांवर बंदी घालणारा 1954चा कायदा जानेवारी 1955 च्या कायद्याने बदलला गेला. लाल बहादूर शास्त्री हे 1966 मध्ये मरणोत्तर पुरस्कार प्राप्त करणारे पहिले होते.

- ***स्त्रोत→ हिंदू***

4. - मुक्त व्यापार करारांचे तपशील:

प्रिलिम्स विशिष्ट विषय

बद्दल:

- हा दोन किंवा अधिक राष्ट्रांमधील आयात आणि निर्यात नियम सैल करण्याचा करार आहे.
- आंतरराष्ट्रीय सीमा ओलांडून वस्तू आणि सेवांच्या देवाणघेवाणीमध्ये अडथळा आणणारे सरकारी कर, कोटा, सबसिडी आणि बंदी मुक्त व्यापार धोरणांतर्गत अस्तित्वात नसलेल्या किमान आहेत.
- आर्थिक किंवा व्यापार संरक्षणवाद हे मुक्त व्यापाराच्या संकल्पनेचे विरोधी आहेत.

भारत आणि एफटीए:

- भारताने प्रादेशिक व्यापक आर्थिक भागीदारी (RCEP) मधून बाहेर पडण्याचा निर्णय घेतल्यानंतर, 15 सदस्यीय FTA संघटना ज्यामध्ये चीन, जपान आणि ऑस्ट्रेलियाचाही समावेश आहे, FTA वाटाघाटी भारतासाठी थांबवण्यात आल्या.
- 2013 मध्ये स्थगित करण्यात आलेल्या भारत आणि युरोपियन युनियनमधील वाटाघाटी पुन्हा सुरू झाल्याची घोषणा मे 2021 मध्ये करण्यात आली.
- दोन्ही बाजू सध्या या बहुविध कामाच्या पट्ट्या पुढे नेण्यासाठी अंतर्गत नियोजनात व्यस्त आहेत.
- भारत यूके, ऑस्ट्रेलिया, कॅनडा आणि संयुक्त अरब अमिराती यांच्याशी द्विपक्षीय मुक्त व्यापार करार करत आहे.
- ऑस्ट्रेलियासोबतचा FTA "चांगली प्रगती" होता, तर UAE सोबत "अंतिम होण्याच्या जवळ" होता.

इतर माहिती:

- भारत आणि मॉरिशस (CECPA) यांच्यात सर्वसमावेशक आर्थिक सहकार्य आणि भागीदारी करार अस्तित्वात आहे.
- सदस्य देशांमधील व्यापाराला चालना देण्यासाठी, दक्षिण आशिया प्राधान्य व्यापार करार (SAPTA) 1995 मध्ये तयार करण्यात आला.
- SAFTA, एक प्रतिबंधित मुक्त व्यापार करार, केवळ वस्तूंचा समावेश करतो आणि माहिती तंत्रज्ञानाशी संबंधित सर्व सेवा वगळतो. 2016 पर्यंत, वाटाघाटी झालेल्या करारानुसार, कोणत्याही व्यापार केलेल्या वस्तूंवर कोणतेही सीमाशुल्क शुल्क लागणार नाही.

आशिया-पॅसिफिक व्यापार करार (APTA)

- एक प्राधान्य दर योजना, ज्याला पूर्वी बँकॉक करार म्हणून ओळखले जात असे, सदस्य देशांमधील परस्पर सहमत सवलतींच्या देवाणघेवाणीद्वारे आंतर-प्रादेशिक व्यापाराला चालना देण्यासाठी तयार करण्यात आली होती.

भारताच्या परकीय व्यापार धोरणातील समस्या:

- खराब उत्पादन क्षेत्र: अलिकडच्या वर्षांत, भारताच्या GDP (GDP) मध्ये उत्पादन क्षेत्राचा वाटा 14% आहे.

- जर्मनी, यूएस, दक्षिण कोरिया आणि जपान सारख्या अत्याधुनिक आणि विकसित राष्ट्रांसाठी तुलनात्मक टक्केवारी अनुक्रमे 19%, 11%, 25% आणि 21% आहेत.
- कमी उत्पन्न असलेल्या देशांचे प्रमाण 8% आहे, तर चीन, तुर्की, इंडोनेशिया, रशिया आणि ब्राझील यांसारख्या उदयोन्मुख आणि विकसनशील देशांचे समान आकडे अनुक्रमे 27%, 19%, 20%, 13% आणि 9% आहेत.
- प्रतिकूल एफटीए: भारताने गेल्या दहा वर्षांत मलेशिया, कोरिया प्रजासत्ताक, जपान आणि दक्षिणपूर्व आशियाई राष्ट्रांच्या संघटनेशी (ASEAN) एफटीएवर स्वाक्षरी केली आहे.
- बहुतेक लोकांना असे वाटते की हे करार भारतापेक्षा भारताच्या आर्थिक भागीदारांसाठी अधिक फायदेशीर ठरले आहेत.
- आत्मनिर्भर भारत मोहिमेमुळे भारत अधिक बंद, संरक्षणवादी बाजार अर्थव्यवस्थेकडे जात आहे ही कल्पना अधिकच बिकट झाली आहे.

- ***स्रोत-> इंडियन एक्सप्रेस***

संपादकीय विश्लेषण

1. भारतात एड्स नियंत्रण:

पार्श्वभूमी:

- सरकारच्या सर्वात अलीकडील HIV अंदाज अहवाल (2019) असा अंदाज वर्तवला आहे की त्या वर्षी भारतात सुमारे 23.49 लाख HIV/AIDS रुग्ण असतील. अंदाज दर्शविते की 2010 आणि 2019 दरम्यान, संपूर्ण राष्ट्राने नवीन HIV संसर्गाच्या वार्षिक संख्येत 37% घट अनुभवली आहे.
- UNAIDS 90-90-90 लक्ष्य साध्य करून 30 दशलक्ष लोकांना उपचार मिळू शकेल याची हमी देऊ इच्छित आहे, जे 90% HIV ग्रस्त लोकांना त्यांच्या स्थितीबद्दल जागरुक असायला हवे, 90% ज्यांना त्यांच्या HIV पॉझिटिव्हिटीबद्दल माहिती आहे. उपचार घेत आहेत, आणि उपचार घेत असलेल्यांपैकी 90% लोकांमध्ये विषाणूजन्य भार कमी झाला आहे.
- आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्रालयाच्या वतीने NACO द्वारे चालवलेला राष्ट्रीय एड्स नियंत्रण कार्यक्रम (NACP), एड्स प्रतिबंध, उपचार आणि जागरूकता निर्माण करण्यासाठी नोडल कार्यक्रम म्हणून काम करतो. UNAIDS ने निर्धारित केलेले 90-90-90 लक्ष्य साध्य करण्यासाठी भारत वचनबद्ध आहे.
- याव्यतिरिक्त, भारताने म्हटले आहे की ते सर्व गरजू रुग्णांना मोफत दुय्यम उपचार प्रदान करेल.
- जरी देशभरात केवळ 0.27% प्रसार नोंदविला गेला असला तरीही, महत्त्वपूर्ण प्रादेशिक असमानता अजूनही अस्तित्वात आहे.

भारतातील एड्सची स्थिती:

- नॅशनल एड्स कंट्रोल ऑर्गनायझेशन (NACO), आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्रालयाचा एक विभाग, 35 HIV/AIDS प्रतिबंध आणि नियंत्रण सोसायट्यांद्वारे भारताच्या HIV/AIDS नियंत्रण कार्यक्रमाची देखरेख करते.
- NACO ला मोठ्या प्रमाणात धन्यवाद, आणि जगाच्या सरासरीपेक्षा अधिक वेगाने, देशात HIV/AIDS चा प्रसार मोठ्या प्रमाणात कमी झाला आहे.
- 1995 मध्ये महामारीची उंची वाढल्यापासून, असा अंदाज आहे की 80% पेक्षा कमी नवीन संक्रमण झाले आहेत.
- अंदाजे एड्स-संबंधित मृत्यू 2005 मधील त्यांच्या शिखरापेक्षा 71% कमी झाले आहेत.
- UNAIDS 2018 च्या अहवालानुसार, नवीन संक्रमण आणि एड्स-संबंधित मृत्यूच्या शिखरावरून सरासरी जागतिक घट अनुक्रमे 47% आणि 51% होती.
- UNAIDS 1996 मध्ये स्थापन झाल्यापासून जागतिक, प्रादेशिक, राष्ट्रीय आणि स्थानिक स्तरावर नेतृत्व, नावीन्य आणि टीमवर्कचे मार्गदर्शन आणि प्रेरणा देत आहे. कॉर्पोरेट मुख्यालय जिनिव्हा, स्वित्झर्लंड येथे आहे.

सरकारी उपक्रम:

- 1986 मध्ये देशातील पहिल्या प्रकरणाची ओळख पटल्यानंतर, भारत सरकारने राष्ट्रीय एड्स नियंत्रण कार्यक्रम (NACP) स्थापन केला, जो सध्या आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्रालयाच्या अंतर्गत एड्स विभाग आहे.

- नॅशनल एड्स कंट्रोल ऑर्गनायझेशन (NACO) ची स्थापना 1992 मध्ये आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्रालयाचा एक विभाग म्हणून करण्यात आली. ती 35 प्रतिबंध आणि नियंत्रण संस्थांद्वारे भारतातील HIV/AIDS नियंत्रण उपक्रमांचे व्यवस्थापन करते. एचआयव्ही/एड्सशी लढा देण्यासाठी कायदे तयार करण्यासाठी आणि कार्यक्रम राबविणारी भारतातील मुख्य संस्था NACO म्हणतात.
- भारतात HIV/AIDS च्या समस्यांवर स्थानिक, राज्य आणि फेडरल स्तरावर काम करणाऱ्या असंख्य गैर-सरकारी आणि समुदाय आधारित संस्था (NGOs आणि CBOs) आहेत.
- भारताला अनेक UN भागीदार आणि द्विपक्षीय निधी देणाऱ्यांकडून तांत्रिक सहाय्य आणि आर्थिक सहाय्य मिळते.

जागतिक एड्स प्रतिसादात भारताचा सहभाग:

- दरवर्षी एड्सची 2 दशलक्ष नवीन प्रकरणे आढळतात आणि जगभरात अँटीरेट्रोव्हायरल थेरपी प्राप्त करणाऱ्यांपैकी जवळजवळ 66% भारतातील औषधे वापरतात.
- ART ची जागतिक बाजारपेठ सध्या 48 अब्ज इतकी असल्याचा अंदाज आहे आणि 2025 पर्यंत ते 83 अब्जांपर्यंत पोहोचण्याची अपेक्षा आहे.
- उच्च-गुणवत्तेची, परवडणारी औषधे वितरीत करण्याच्या क्षमतेमुळे, भारतीय औषध कंपन्या एड्सविरुद्धच्या जागतिक लढ्यात आवश्यक आहेत.

अँटीरेट्रोव्हायरल थेरपी माहिती:

- एचआयव्ही-एड्स असलेल्या रुग्णांसाठी एकमेव उपलब्ध उपचार म्हणजे अँटीरेट्रोव्हायरल थेरपी (एआरटी), कारण लस किंवा उपचार विकसित होत नाहीत.
- अँटीरेट्रोव्हायरल थेरपी हे एचआयव्ही, रेट्रोव्हायरस-प्रकारचे विषाणू (एआरटी) उपचार करण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या औषधोपचाराचे नाव आहे.
- स्टँडर्ड अँटीरेट्रोव्हायरल थेरपी (एआरटी), जागतिक आरोग्य संघटनेनुसार, एचआयव्ही विषाणू दाबण्यासाठी आणि रोगाची प्रगती थांबवण्यासाठी किमान तीन अँटीरेट्रोव्हायरल औषधांचे संयोजन वापरते.
- विशेषत: रोगाच्या सुरुवातीच्या टप्प्यात, शक्तिशाली एआरटी पथ्ये वापरल्याने मृत्यू आणि दुःखाचे प्रमाण लक्षणीयरीत्या कमी झाले आहे.

पुढे कसे:

- नवीन आजारांचा प्रसार रोखण्यासाठी प्रादेशिक आणि राज्य योजना विकसित करणे आवश्यक आहे.
- आशा कर्मचाऱ्यांसाठी विशेष प्रशिक्षण आवश्यक आहे आणि नवीन एड्स-संबंधित बाल धोरण एकात्मिक बाल विकास सेवा (ICDS) च्या अंगणवाडी पायाभूत सुविधांशी एकत्रित केले पाहिजे.
- अंमली पदार्थांच्या व्यसनाधीनांना सुयांचा गैरवापर करण्यापासून रोखण्यासाठी, कायद्याची अंमलबजावणी करणाऱ्या व्यक्तींबद्दल सहानुभूती बाळगली पाहिजे आणि वैद्यकीय व्यवसायाशी जवळून काम केले पाहिजे.
- त्यांना भेडसावणाऱ्या कलंकामुळे, सेक्स वर्कर्स आरोग्य समुपदेशक, वैद्यकीय सुविधा इत्यादींशी संपर्क साधू शकत नाहीत. यावर उपाय करण्यासाठी एक मजबूत धोरण आवश्यक आहे.
- नवीन संसर्गामध्ये ५०% घट व्यतिरिक्त, राष्ट्रीय एड्स नियंत्रण कार्यक्रम (NACP) च्या चौथ्या टप्प्यात सर्व HIV/AIDS रूग्णांना संपूर्ण काळजी, समर्थन आणि थेरपी प्रदान करण्याचे उद्दिष्ट आहे.
- एड्स समाप्त करण्याच्या 2016 च्या राजकीय घोषणेमुळे जागतिक समुदाय 2030 पर्यंत या आजाराचे उच्चाटन करण्याच्या जलद मार्गावर आहे. भारताने आपली उद्दिष्टे साध्य होतील याची खात्री करण्यासाठी वर्धित जोमाने चालवलेला, लेझर-केंद्रित प्रयत्न करणे आवश्यक आहे.

2. भारत बांगलादेश संबंध:

भारत-बांगलादेश संबंध:

- डिसेंबर 1971 मध्ये स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर बांगलादेशशी राजनैतिक संबंध ओळखणारा आणि प्रस्थापित करणारा भारत हा पहिला देश होता.

आर्थिक संबंध:

- बांगलादेश हा दक्षिण आशियातील भारताचा प्रमुख व्यापारी भागीदार आहे आणि बांगलादेशसोबत भारताचा सर्वात मोठा व्यापारी भागीदार आहे.
- 2019-20 या आर्थिक वर्षात, भारताने बांगलादेशला $8.2 अब्ज निर्यात केले तर $1.26 अब्ज आणले.

कनेक्टिव्हिटी:

- भारतातील चिलाहाटी आणि हल्दीबारी (बांगलादेश) यांना जोडणारा रेल्वे मार्ग पुन्हा सुरू करण्यासाठी दोन्ही देशांनी एकत्र काम केले.
- बांग्लादेश-भूतान-भारत-नेपाळ (BBIN) उपक्रम मोटार वाहन करार जलदगतीने कार्यान्वित करण्यासाठी, सक्षमीकरण सामंजस्य करारावर लगेच स्वाक्षरी करण्याचा निर्णय घेण्यात आला.
- इनलँड वॉटर ट्रान्झिट अँड ट्रेड (PIWTT) वरील प्रोटोकॉलमध्ये दुसरी भर नुकतीच स्वाक्षरी करण्यात आली.
- 2015 मध्ये कोलकाता ते ढाका आणि आगरतळा ही बससेवा सुरू झाली. कोलकाता आणि आगरतळा दरम्यानचे 1,650 किलोमीटरचे अंतर 500 किलोमीटरने कमी झाले.

नद्यांच्या संदर्भात सहकार्य:

- भारत आणि बांगलादेश 54 नद्यांनी जोडलेले आहेत.
- एक द्विपक्षीय संयुक्त नद्या आयोग (JRC) जून 1972 पासून दोन्ही देशांमधील दळणवळण टिकवून ठेवण्यासाठी आणि सामायिक नदी प्रणालींमधून जास्तीत जास्त लाभ मिळवण्यासाठी काम करत आहे.

संरक्षण क्षेत्रात सहकार्य:

- बॉर्डर मॅनेजमेंट: बांगलादेश आणि भारत यांची 7 किमी लांबीची जमीन सीमा आहे, ज्यामुळे ती शेजारी देशाची सर्वात लांब जमीन सीमा आहे.
- भारत-बांगलादेश जमीन सीमा करार (LBA) जून 2015 मध्ये मंजूरी दस्तऐवजांच्या देवाणघेवाणीनंतर लागू झाला.
- दोन्ही देशांच्या सशस्त्र दलांचा समावेश असलेले अनेक संयुक्त लष्करी सराव, जसे की व्यायाम संप्रती आणि व्यायाम मिलान.

वैद्यकीय उद्योग संबंध:

- भारतीय रूग्णालयांमध्ये बांगलादेशातील 35% पेक्षा जास्त आंतरराष्ट्रीय रूग्ण आहेत.
- फक्त बांगलादेशातून, भारताला वैद्यकीय पर्यटनातून 50% पेक्षा जास्त महसूल मिळतो.

बहुपक्षीय व्यासपीठांमध्ये सहकार्य:

- साऊथ एशियन असोसिएशन फॉर रीजनल कोऑपरेशन (SAARC) आणि बहु-क्षेत्रीय तांत्रिक आणि आर्थिक सहकार्यासाठी (BIMSTEC) बे ऑफ बंगाल इनिशिएटिव्ह सारख्या महत्त्वपूर्ण प्रादेशिक संघटनांचे सदस्य.

- कोविड-19 महामारीचा सामना करण्यासाठीच्या सहकार्यामध्ये मार्च 2020 मध्ये सार्क नेत्यांच्या व्हिडिओ कॉन्फरन्समध्ये बांगलादेशचा सहभाग आणि दक्षिण आशियाई भागात साथीच्या रोगाचा प्रभाव कमी करण्यासाठी सार्क आपत्कालीन प्रतिसाद निधीची निर्मिती यांचा समावेश आहे. UNSC सारख्या आंतरराष्ट्रीय मंचावर SDGs साध्य करण्यासाठी सहकार्य.

नवीन घडामोडी:

- भारत आणि बांगलादेशने अलीकडेच सात करारांवर स्वाक्षरी केली आणि संबंध सुधारण्यासाठी तीन प्रकल्प सुरू केले.
- बांग्लादेशच्या चट्टोग्राम आणि मोंगला बंदरांचा वापर करून, विशेषत: ईशान्य भारतातून आणि भारतातून माल पाठवण्याचा सराव.
- बांगलादेशातील फेनी नदीचा वापर त्रिपुरा पिण्याच्या पाण्याचा स्रोत म्हणून करतो.

आव्हाने:

तीस्ता नदीचा पाणी वाद :

- 2011 च्या अंतरिम करारानुसार, भारत आणि बांगलादेश प्रत्येकी तीस्ता नदीचे सुमारे 42.5 टक्के आणि 37.5% पाणी मिळवतील.
- पश्चिम बंगाल राज्याने मात्र ही अट नाकारली आहे आणि कराराला कधीही मान्यता दिली नाही, त्यामुळे या विषयावरील संघर्ष अजूनही कायम आहे.

कागदोपत्री इमिग्रेशन ही एक समस्या आहे:

- नॅशनल रजिस्टर ऑफ नॅशनल (NRC), आसाममध्ये राहणाऱ्या वैध भारतीय नागरिकांची ओळख पटवण्याचा आणि अनधिकृत बांगलादेशींना बाहेर काढण्याचा हेतू असलेला उपक्रम, भूतकाळात बांगलादेशात चिंता वाढवत आहे.

चीन प्रभाव:

- बांगलादेश बेल्ट अँड रोड इनिशिएटिव्ह (BRI) चा सहभागी सदस्य आहे, जरी भारताने यात सहभाग घेतला नाही.
- बांगलादेश चिनी लष्करी हार्डवेअरचा प्रमुख वापरकर्ता आहे, विशेषत: पाणबुडी.

इतर समस्या:

- सीमावर्ती जिल्ह्यांतील गुरांची तस्करी, फोनी पैशांची देवाणघेवाण आणि सशस्त्र डकैती याबद्दलही भारत चिंतेत आहे.
- बेकायदेशीर स्थलांतरितांची तस्करी, दहशतवादात त्यांचा सहभाग आणि भारतातील वेश्याव्यवसाय या सर्वांमुळे भारत आणि बांगलादेशमधील संबंध गुंतागुंतीचे होतात.
- नद्या जोडण्याच्या आणि मणिपूरमधील बराक नदीवर तपायमुख धरण बांधण्याच्या भारताच्या हेतूंना बांगलादेशचाही विरोध आहे.

पुढे जात आहेः

- भारत आणि बांगलादेश यांच्यातील संबंध वाढवण्याचा सर्वात मोठा मार्ग म्हणजे तीस्तासारख्या नदीच्या पाण्याच्या समस्यांवर त्वरित तोडगा काढणे.
- तस्करी, अवैध व्यापार आणि गुरांची तस्करी यांसारख्या सीमा समस्यांशी लढण्यासाठी समन्वयित प्रयत्न.
- SAARC, BIMSTEC इत्यादी प्रादेशिक संघटनांना बळकट करणे आणि "नेबरहुड फर्स्ट" तत्त्वावर जोर देणे
- ईशान्य क्षेत्राचा विकास, इंडो-पॅसिफिक क्षेत्राचा शोध आणि दक्षिण आशियाई देशांशी संपर्क वाढवण्यासाठी भारत आणि बांगलादेश यांच्यातील चांगले संबंध आवश्यक आहेत.

Guru Deekshaa IAS is happy to announce first ever kannada current affairs magazine for kannada medium aspirants of Karnataka. The three important thumb rules for any competitive exam are

Vijay Kumar G

Founder and Director

Guru Deekshaa IAS

- ✍🏻 First-NCERT/STATE syllabus books which helps to develop your understanding on the subjects
- ✍🏻 Second-Daily current affairs helped to build your further understanding of the events related to your examination, Apart from knowledge it build the personality of an individual which brings in confidence to face any examination.
- ✍🏻 Third-Practice previous year question papers and mock test available in the market to train your mind as per the requirement of the examination.

Thousand miles of journey starts with single step, We at Guru Deekshaa have taken this first step towards empowering you to prepare for civil for services. Now its your turn to start preparation and achieve your dream of becoming IAS/IPS.

CALL US FOR MORE DETAILS

76 76 74 98 77

JOIN OFFICIAL TELEGRAM FOR MATERIAL AND UPDATES

@GURU_DEEKSHAAIAS

FOLLOW OUR INSTAGRAM FOR DAILY UPDATES

GURUDEEKSHAA